

แนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี
นครศรีธรรมราช และพัทลุง*

DEVELOPMENT GUIDELINES LOGISTICS SYSTEM FOR HERBAL
PRODUCTS SOUTHERN GULF OF THAILAND PROVINCIAL CLUSTER
CHUMPHON, SURAT THANI, NAKHON SI THAMMARAT
AND PHATTHALUNG

อุธรณ์ แก้วซัง

Uthorn Keawzang

สายทิพย์ รัตนพาหุ

Saitip Rattanapahu

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: uthorn_kea@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง 2) เสนอแนะแนวทางพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้างจากผู้มีส่วนได้เสียในห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์สมุนไพร การเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบลูกโซ่ประกอบด้วย 1) เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร 2) พ่อค้าคนกลางผู้รับซื้อพืชสมุนไพรและขายวัตถุดิบสำหรับทำผลิตภัณฑ์สมุนไพร 3) ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร 4) ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพร และ 5) หมอพื้นบ้านผู้ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการรักษาโรค จำนวน 28 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร ประกอบด้วย 1.1) ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการบริหาร 1.2) ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการตลาด 1.3) ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านบุคลากร

* Received 30 March 2021; Revised 23 April 2021; Accepted 26 April 2021

1.4) ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการผลิตและ 2) แนวทางพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของผลิตภัณฑ์สมุนไพร ได้แก่ 2.1) การพัฒนาการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาสมุนไพร เพื่อผสมผสานองค์ความรู้เก่าด้านสมุนไพรกับองค์ความรู้ด้านการแพทย์สมัยใหม่เข้าด้วยกัน 2.2) การพัฒนาเครือข่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา 2.3) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเพื่อสร้างสิ่งใหม่หรือการทำให้แตกต่างจากคนอื่น และ 2.4) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ประกอบการของชุมชน

คำสำคัญ: ระบบโลจิสติกส์, ความสามารถทางการแข่งขัน, ผลิตภัณฑ์สมุนไพร, กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

Abstract

The objective of this article to 1) study the logistic system operation problem of herbal products. Southern Gulf of Thailand provinces: Chumphon, Surat Thani, Nakhon Si Thammarat, and Phatthalung 2) to propose a guideline for logistics system development to enhance competitiveness of herbal products Southern Gulf of Thailand provinces: Chumphon, Surat Thani, Nakhon Si Thammarat and Phatthalung Using qualitative research methods With an in-depth, semi-structured interview method From stakeholders in the herbal product supply chain The selection of a chain informant consisted of 1) herbal growers, 2) intermediaries, herbal plant buyers and raw materials for making herbal products, 3) herbal product producers, 4) herbal product consumers and 5) traditional healers who used the products Herbs for treatment of 28 persons were analyzed by content analysis form. The results of the research were as follows: 1) the logistic system operating problems of herbal products consisted of 1.1) problems of operating the logistic system of the herbal products in the administration 1.2) problems of the logistic system operations. 1) Herbal product logistics operation problem 1.3) Herbal product logistics operation problem 1.4) Herbal product logistics operation problem and 2) Method for developing logistics system Sticks to raise the competitiveness of herbal products, including 2.1) Development of knowledge application, herbal wisdom. To combine the old knowledge on herbs with the knowledge of modern medicine together. 2.2) Developing a network of herbal products to cooperate in solving problems

and exchange knowledge, experiences, seeking solutions to problems. 2.3) Developing creativity. And innovation to create something new or to be different from others; and 2.4) to develop community engagement to help and support community entrepreneurs.

Keywords: Logistics, Competitiveness, Herbs Products, Southern Gulf of Thailand Provinces

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจในทุกระดับ ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กรธุรกิจเองหรือปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอกซึ่งส่งผลต่อความล้มเหลวทางธุรกิจ ฉะนั้นการปรับตัวเพื่อให้รอดพ้นวิกฤตจากความล้มเหลว คือการยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจ ให้ทัดเทียมหรือสูงกว่าคู่แข่ง (ฉันทมัย เจียรกุล, 2557) การยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ จึงเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายข้างต้นได้ ซึ่งการยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องผ่านการศึกษารูปแบบเป็นระบบในประเด็นต่าง ๆ เช่น การพัฒนาแนวคิดด้านการตลาด การเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการขนส่งและ ด้านการเงินเพื่อทำให้ผลิตภัณฑ์ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันจากคู่แข่ง (สุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์, 2559) การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ถือเป็นการวิธีการยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจ เนื่องจากการพัฒนาทั้งระบบ ตั้งแต่กระบวนการจัดการ การเคลื่อนย้าย และจัดเก็บวัตถุดิบและสินค้า จากผู้ขายวัตถุดิบ ไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย โดยผ่านองค์ประกอบ 3 ส่วน คือการเคลื่อนย้ายข้อมูล การเคลื่อนย้ายทางกายภาพ และการเคลื่อนย้ายทางการเงิน

ระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นแนวทางที่อาจทำให้เกษตรกรหลุดพ้นจากกับดักของความยากจน เนื่องจากข้อมูลกระทรวงสาธารณสุขระบุว่า ปัจจุบันตลาดทั่วโลกมีความต้องการสมุนไพรไปใช้เพื่อการรักษาโรคและดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น (ภิษณี วิจันติก, 2563) ถือเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้เกษตรกรรากหญ้าผันตัวเองจากเกษตรกรผู้ผลิตมาเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งต้องอาศัยหน่วยงานทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันวางแนวทางในการสนับสนุนให้เป็นรูปธรรม และมีการบริหารจัดการที่ดี ในส่วนของผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีมูลค่าสูงมากในตลาดโลก แต่ในสัดส่วนของประเทศผลิตภัณฑ์ในเมืองไทยถือว่ายังขาดระบบการจัดการที่ดีจึงทำให้สัดส่วนมูลค่ายังต่ำอยู่ ทั้งที่ในประเทศไทยเป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญและมีศักยภาพสูง (รัชนิ เพ็ชรช้าง, 2559) ซึ่งปัจจุบันระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ ผังอำเภอไทยชุมพรสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง ประสบปัญหาหลายด้านตัวอย่างเช่น 1) ด้านระบบโลจิสติกส์ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัญหาคุณภาพ

วัตถุดิบ ปัญหาคุณภาพแรงงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลิตผลผลิตภัณฑ์สมุนไพร 2) ด้านกระบวนการผลิต ได้แก่ อุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยมีมาตรฐาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเร็วและต้นทุนในการผลิต 3) ด้านระบบโลจิสติกส์ผลผลิต ได้แก่ การกระจายตัวสินค้า การจัดจำหน่าย ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงสินค้าของผู้บริโภค สิ่งเหล่านี้มีการเชื่อมโยงกันเป็นห่วงโซ่ที่สัมพันธ์กัน (ธัญมัย เจริญกุล, 2557)

ข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นประเด็นแง่มุมที่สำคัญในการค้นคว้าวิจัย แนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกลุ่มจังหวัด ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง เพื่อการสร้างความรู้ให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศ นำเอาผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกลุ่มจังหวัด ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล

กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัด ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง ตามแนวคิดของห่วงโซ่อุปทานได้แก่ 1) เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร 2) พ่อค้าคนกลางผู้ขายวัตถุดิบสำหรับทำผลิตภัณฑ์สมุนไพร 3) ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร 4) ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพร และ 5) หมอพื้นบ้านผู้ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการรักษา

ผู้ให้ข้อมูล	ชุมพร	สุราษฎร์ธานี	นครศรีธรรมราช	พัทลุง
1. เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร	2 ท่าน	2 ท่าน	2 ท่าน	2 ท่าน
2. พ่อค้าคนกลางผู้ขายวัตถุดิบสำหรับทำผลิตภัณฑ์สมุนไพร	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน
3. ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน
4. ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพร	2 ท่าน	2 ท่าน	2 ท่าน	2 ท่าน
5. หมอพื้นบ้านผู้ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการรักษา	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน	1 ท่าน
รวม	7 ท่าน	7 ท่าน	7 ท่าน	7 ท่าน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ครอบคลุมในทุกประเด็น โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบลูกโซ่ (Snow Ball) จำนวน 28 คน ระยะเวลาตั้งแต่เดือนเมษายน-ธันวาคม 2562 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ครอบคลุมในทุกประเด็น โดยประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นประเด็นกว้าง ๆ ที่กำหนดขึ้นตามกรอบของการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) ปัญหาการระดับการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีอะไรบ้าง เกิดจากสาเหตุอะไร และส่งผลกระทบต่ออย่างไร 2) แนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันผลิตภัณฑ์สมุนไพรควรเป็นเช่นไร

3. การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์

การสัมภาษณ์เชิงลึกปัญหาและสาเหตุปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย:ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง ใช้การวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Component Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ส่วนประกอบของข้อมูลเป็นการวิเคราะห์คุณสมบัติของส่วนประกอบของข้อมูลแต่ละชุด แล้วนำคุณสมบัติของส่วนประกอบของข้อมูล มาเปรียบเทียบกับเพื่อหาลักษณะร่วมที่เหมือนกันและแตกต่างกัน (Abdi, H., & Williams, L. J., 2010) หลังจากนั้นจึงทำการสรุปบรรยายให้เห็นถึงความหมายของข้อมูลเหล่านั้น

4. ตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ช่วงเริ่มเก็บข้อมูล ช่วงระหว่างเก็บข้อมูลซึ่งถือเป็นการตรวจสอบทันทีในสนาม หรือแม้กระทั่งเมื่อออกจากสนามไปแล้ว ก็อาจย้อนกลับมาตรวจสอบข้อมูลบางส่วนอีกได้ หากข้อมูลที่ได้ไปแต่เดิมมีลักษณะแปลกหรือไม่สอดคล้องกับข้อมูลอื่น ๆ ในชุดเดียวกัน สำหรับการตรวจสอบข้อมูลในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) ที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ คือ 1) แหล่งข้อมูลจากการทบทวนแนวความคิดทฤษฎีและวรรณกรรม เอกสารทางวิชาการผลงานวิจัย และบทความทางวิชาการ 2) แหล่งข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

1. ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง

1.1 ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการบริหารจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สมุนไพรของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุงประสบปัญหา การวางแผนกำหนดทิศทางขององค์กรไม่มีความชัดเจนมีสาเหตุเกิดจาก 1) ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีข้อจำกัดในด้านความรู้ความสามารถในการวางแผนกำหนดทิศทางขององค์กรเนื่องจากไม่ใช่นักธุรกิจโดยตรง 2) ปัญหาความสามารถในการรับรู้โอกาสทางธุรกิจ มีสาเหตุเกิดจากผู้ประกอบการมีข้อจำกัดการประสบการณ์การดำเนินงานเชิงธุรกิจ จึงไม่สามารถรับรู้โอกาสทางธุรกิจเนื่องจากไม่ใช่นักธุรกิจโดยตรง และ 3) ปัญหาผู้ประกอบการมีข้อจำกัดในการจูงใจให้บุคคลทำงานเต็มกำลังความสามารถ มีสาเหตุเกิดจากผู้ประกอบการขาดภาวะผู้นำทางธุรกิจเนื่องจากไม่ใช่นักธุรกิจโดยตรงซึ่งปัญหาทั้งสามข้อของด้านการบริหารมีต้นตอของสาเหตุคือผู้ประกอบการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการบริหาร

ปัญหาด้านการบริหาร	สาเหตุของปัญหาด้านการบริหาร	ผลกระทบของปัญหาด้านการบริหาร
1. ปัญหาการวางแผนกำหนดทิศทางขององค์กรไม่มีความชัดเจน	ผู้ประกอบการมีข้อจำกัดด้านความรู้ความสามารถ ในการวางแผนกำหนดทิศทางขององค์กรเนื่องจากไม่ใช่นักธุรกิจโดยตรง	แผนการกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรไม่มีความชัดเจน
2. ปัญหาความสามารถในการรับรู้โอกาสทางธุรกิจ	ผู้ประกอบการมีข้อจำกัดด้านภาวะผู้นำทางธุรกิจ เนื่องจากไม่ใช่นักธุรกิจโดยตรง	กิจการขาดโอกาสทางธุรกิจในการแสวงหากำไร
3. ปัญหาผู้ประกอบการขาดภาวะผู้นำ	ผู้ประกอบการมีข้อจำกัดด้านภาวะผู้นำทางธุรกิจ เนื่องจากไม่ใช่นักธุรกิจโดยตรง	พนักงานขาดแรงจูงใจในการทำงานให้กับองค์กร

1.2 ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการตลาดของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุงพบปัญหา 1) การขาดโฆษณาประชาสัมพันธ์มีสาเหตุเกิดจากความผิดพลาดจากกระบวนการดำเนินงานทางตลาด โดยขาดโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภค 2) ปัญหาภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์มีสาเหตุเกิดจากความผิดพลาดจากกระบวนการดำเนินงานทางตลาดแต่ขาดการกล่าวถึงคุณภาพของสินค้า และ 3) ช่องทางการกระจายสินค้าเพื่อจำหน่ายมีจำนวนจำกัด สาเหตุเกิด

จากความผิดพลาดจากกระบวนการดำเนินงานทางตลาด ซึ่งตัวแทนจำหน่ายไม่นิยมนำสินค้าไปจำหน่ายเนื่องจากสินค้าไม่ได้รับความนิยม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการตลาด

ปัญหาด้านการตลาด	สาเหตุของปัญหาด้านการตลาด	ผลกระทบของปัญหาด้านการตลาด
1. ขาดการขาดโฆษณาประชาสัมพันธ์	ความผิดพลาดจากกระบวนการดำเนินงานทางตลาด ขาดโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคทราบถึงคุณภาพของสินค้า	ผู้บริโภคไม่ทราบว่าเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพร
2. ปัญหาภาพลักษณ์ของสินค้า	ความผิดพลาดจากกระบวนการดำเนินงานทางตลาด การสร้างภาพลักษณ์ของสินค้า ขาดการกล่าวคุณภาพของสินค้า	ภาพลักษณ์ของสินค้าไม่มีคุณภาพ
3. ช่องทางการกระจายสินค้าเพื่อจำหน่ายมีจำนวนจำกัด	ความผิดพลาดจากกระบวนการดำเนินงานทางตลาด ทำให้ตัวแทนจำหน่ายไม่นิยมนำสินค้าไปจำหน่าย เนื่องจากสินค้าไม่ได้รับความนิยม	การกระจายสินค้าของกิจการมีจำกัด ไม่สามารถกระจายไปสู่ผู้บริโภค

1.3 ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านบุคลากรของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุงพบปัญหา 1) ปัญหาการสรรหาพนักงาน สาเหตุจากบุคลากรไม่พึงพอใจต่อผลตอบแทนและสวัสดิการที่ได้รับ 2) ปัญหาขาดทักษะและความสามารถของพนักงานสาเหตุจากกิจการข้อจำกัดด้านเงินทุนในการอบรมให้ความรู้ในการปฏิบัติงาน และ 3) ปัญหาการลาออกของพนักงาน สาเหตุจากผลตอบแทนและสวัสดิการน้อยซึ่งปัญหาทั้งสามข้อของด้านบุคลากรมีต้นตอของสาเหตุคือทัศนคติและความรู้ความสามารถของพนักงาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านบุคลากร

ปัญหาด้านบุคลากร	สาเหตุปัญหาด้านบุคลากร	ผลกระทบปัญหาด้านบุคลากร
1. ปัญหาการสรรหาพนักงาน	ไม่พึงพอใจต่อผลตอบแทนและสวัสดิการ	ไม่สามารถหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาทำงาน
2. ปัญหาขาดทักษะและความสามารถของพนักงาน	บุคลากรขาดทักษะและความสามารถ เนื่องจากขาดการอบรมให้ความรู้ในการปฏิบัติงาน	ประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานลดลง

ปัญหาด้านบุคลากร	สาเหตุปัญหาด้านบุคลากร	ผลกระทบปัญหา ด้านบุคลากร
3. ปัญหาการลาออกของพนักงาน	บุคลากรได้รับผลตอบแทนและสวัสดิการน้อย	การลาออกของบุคลากร สูญเสียบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการทำงาน

1.4 ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการผลิตของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุงพบปัญหา 1) กระบวนการผลิตสินค้ามีขั้นตอนที่ล่าช้ามีสาเหตุจากขาดการนำเทคโนโลยีใช้ในการผลิต จึงใช้แรงงานคนเป็นหลักทำให้ผลิตสินค้าได้ล่าช้า 2) ปัญหาเกิดวัตถุดิบเสียระหว่างกระบวนการผลิตมีสาเหตุจากขาดการนำเทคโนโลยีใช้ในการผลิต จึงใช้แรงงานคนเป็นหลักจึงทำให้เกิดวัตถุดิบเสียระหว่างกระบวนการผลิต และ 3) ปัญหาสินค้าไม่ได้มาตรฐานมีสาเหตุจากขาดการนำเทคโนโลยีใช้ในการผลิต ซึ่งปัญหาทั้งสามข้อของด้านการผลิตมีต้นตอของสาเหตุคือ ขาดการนำเทคโนโลยีใช้ในการผลิต ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการผลิต

ปัญหาด้านการผลิต	สาเหตุปัญหาแข่งขัน ด้านการผลิต	ผลกระทบปัญหา ด้านการผลิต
1. ปัญหากระบวนการผลิตสินค้ามีขั้นตอนที่ล่าช้า	เนื่องจากขาดการนำเทคโนโลยีใช้ในการผลิต จึงใช้แรงงานคนเป็นหลักทำให้ผลิตสินค้าได้ล่าช้า	ทำให้กระบวนการผลิตสินค้าล่าช้าไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทันตามความต้องการของลูกค้า
2. ปัญหาวัตถุดิบเสียระหว่างกระบวนการผลิต	เนื่องจากขาดการนำเทคโนโลยีใช้ในการผลิต จึงใช้แรงงานคนเป็นหลักจึงทำให้เกิดวัตถุดิบเสียระหว่างกระบวนการผลิต	การสูญเสียวัตถุดิบระหว่างกระบวนการผลิต ทำให้ต้นทุนของสินค้าสูงขึ้น
3. ปัญหาสินค้าไม่ได้มาตรฐาน	เนื่องจากขาดการนำเทคโนโลยีใช้ในการผลิต ส่งผลทำให้สินค้าไม่ได้มาตรฐาน	ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นต่อสินค้า

2. แนวทางพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง

2.1 การพัฒนาการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาสมุนไพร ความรู้ภูมิปัญญาสมุนไพรเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ เป็นทรัพยากรทางปัญญาของท้องถิ่น ความรู้ ความสามารถ

ทักษะความเชื่อสิ่งที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองความรู้ที่เกิดจากการส่งส่ายทอดกันมารวมไปถึงงานศิลปกรรมพื้นบ้านการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในวิถีดั้งเดิม การนำความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ โดยการปรับหรือการผสมผสานความรู้เก่ากับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ให้เหมาะสมกับสมัยใหม่ เช่น การใช้ยาสมุนไพรในโรงพยาบาล ประสานกับการรักษาสมัยใหม่ เกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ก่อให้เกิดความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน

2.2 การพัฒนาเครือข่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรเครือข่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นกระบวนการในการสร้างความสัมพันธ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างผู้ประกอบการ เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาหรือการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาและร่วมกันกิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันมากกว่าดำเนินงานตามลำพัง

2.3 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง แสดงให้เห็นถึงความสามารถขององค์กรใน การสร้างสิ่งใหม่ หรือการทำให้แตกต่างจากคนอื่น โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงมาสร้างให้เป็นโอกาส นวัตกรรมจะเป็นสิ่งผลักดันให้มีการเติบโตของผลิตภัณฑ์ในระยะยาวและสร้างความสามารถในการแข่งขันในอนาคต โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม คือ 1) เกิดจากการมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการลูกค้า โดยการคิดกระบวนการหรือผลิตภัณฑ์ใหม่เข้ามาทดแทนของเก่าเพื่อตอบสนองความต้องการลูกค้า 2) ความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กรสะท้อนถึงค่านิยมทางวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนในองค์กร ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ 3) การเปิดกว้างให้กับความคิดใหม่ ซึ่งเกิดจากผู้ประกอบการเล็งเห็นความสำคัญสนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้เกิดนวัตกรรมในองค์กร ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

2.4 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญโดยที่ประชาชนต้องเป็นคนตัดสินใจในกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล การพัฒนาการมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งการมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการสมุนไพร

อภิปรายผล

ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง ประกอบด้วย 1) ปัญหาด้านการบริหาร เกิดขึ้นจากผู้ประกอบการมีข้อจำกัดด้านความรู้ความสามารถในการวางแผนกำหนดทิศทางขององค์กรเนื่องจากไม่ใช่นักธุรกิจโดยตรง ซึ่งมักขาดความรู้ในการจัดการหรือการบริหารที่มีระบบใช้ประสบการณ์จาก การเรียนรู้ โดยเรียนถูกเรียนผิดเป็นหลักอาศัยบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาช่วยงานการบริหารภายในลักษณะนี้แม้จะมีข้อดีในเรื่องการดูแลที่ทั่วถึง (หากธุรกิจไม่ใหญ่นัก) แต่เมื่อกิจการเริ่มขยายตัวหากไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็จะเกิดปัญหาเกิดขึ้นได้ (อุบลรัตน์ อัมทรัพย์, 2561) 2) ปัญหาด้านการตลาดความผิดพลาดจากกระบวนการดำเนินงานทางตลาด เกิดขึ้นจากขาดโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคทราบถึงคุณภาพของสินค้า ไม่เข้าใจสินค้าของตนเองว่า ประโยชน์ที่แท้จริง และจุดแข็ง คือ อะไร ซึ่งความหลากหลายของสินค้าในตลาดที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ส่งผลทำให้ผู้บริโภคจดจำสินค้า SMEs ได้ยากกว่าสินค้าชนิดเดียวกันตราอื่น ๆ 3) ปัญหาด้านบุคลากรบุคลากรขาดทักษะและความสามารถ เนื่องจากขาดการอบรมให้ความรู้ในการปฏิบัติงานซึ่งแรงงานที่ทำงานในวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมจะมีปัญหาการเข้าออกสูง กล่าวคือ เมื่อมีฝีมือและมีความชำนาญงานมากขึ้น ก็จะย้ายออกไปทำงานในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีระบบและผลตอบแทนที่ดีกว่า จึงทำให้คุณภาพของแรงงานไม่สม่ำเสมอและการพัฒนาไม่ต่อเนื่อง 4) ปัญหาด้านการผลิตเนื่องจากขาดการนำเทคโนโลยีใช้ในการผลิต จึงใช้แรงงานคนเป็นหลักทำให้ผลิตสินค้าได้ล่าช้า (สาระตีสิตี ดอทคอม, 2555)

แนวทางพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุงประกอบด้วย 1) การพัฒนาการเรียนรู้ภายในองค์กรโดยผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สมุนไพรจำเป็นต้องมีลักษณะขององค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อจัดเก็บและประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาสมุนไพร ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สมุนไพรสามารถเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการเรียนรู้ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Blair, D. C., 2002) 2) การพัฒนากระบวนการภายในและเครือข่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีความสำคัญต่อการดำเนินงานเชิงธุรกิจการจัดโครงสร้างองค์กร กระบวนการผลิต และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่าย ส่งผลให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ขยายขอบเขตการตลาดเป็นสิ่งที่ผลักดันให้มีการเติบโตของผลิตภัณฑ์ในระยะยาวและสร้างความสามารถในการแข่งขันในอนาคต (Al Saifi, S.A., 2015) 3) มุมมองการมีส่วนร่วมจากชุมชน เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงาน การร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันดำเนินงาน รวมไปถึงร่วมกันแบ่งปันผลประโยชน์ซึ่งทำให้ชุมชนรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ส่งผลให้การเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ประกอบการของชุมชน (Adler, P. S., & Kwon, S. W., 2002) 4) ประโยชน์จาก

การสนับสนุนของรัฐบาล สิทธิประโยชน์ด้านภาษีมีความสำคัญของผู้ประกอบการสมุนไพร การลดหย่อนภาษีจากนโยบายของรัฐบาล ช่วยให้ผู้ประกอบการลดค่าใช้จ่ายด้านภาษีซึ่งเป็นต้นทุนในการผลิต ส่งผลให้ต้นทุนในการดำเนินงานการสนับสนุนเงินแหล่งเงินทุนของรัฐบาล โดยการสร้างกองทุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการปล่อยเงินกู้ที่สอดคล้องไปกับลักษณะและบริบทผู้ประกอบการสมุนไพร เช่นการผ่อนคลายเป็นสัดส่วนมูลค่าหลักทรัพย์ ค่าประกันต่อยอดเงินกู้ เพื่อลดข้อจำกัดในการดำเนินงานและสร้างรายได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน (Adler, P. S., & Kwon, S. W., 2002)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราชและพัทลุง ประกอบด้วย 1.1) ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการบริหาร เนื่องจากผู้ประกอบการมีข้อจำกัดด้านความรู้ความสามารถในการรับรู้โอกาสทางธุรกิจ สาเหตุเพราะไม่ใช่นักธุรกิจโดยตรง 1.2) ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการตลาด เนื่องจากช่องทางการกระจายสินค้าเพื่อจำหน่ายมีจำนวนจำกัด ตัวแทนจำหน่ายไม่นิยมนำสินค้าไปจำหน่าย เนื่องจากสินค้าไม่ได้รับความนิยม 1.3) ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านบุคลากร เนื่องจากบุคลากรขาดทักษะและความสามารถ ขาดการอบรมให้ความรู้ในการปฏิบัติงาน 1.4) ปัญหาการดำเนินงานระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้านการผลิต จากขาดการนำเทคโนโลยีใช้ในการผลิต จึงใช้แรงงานคนเป็นหลักจึงทำให้เกิดวัตถุดิบเสียระหว่างกระบวนการผลิต และแนวทางพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันผลิตภัณฑ์สมุนไพรกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย: ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราชและพัทลุง ได้แก่ 2.1) การพัฒนาการประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาสมุนไพร เพื่อผสมผสานองค์ความรู้เก่าด้านสมุนไพรกับองค์ความรู้ด้านการแพทย์สมัยใหม่เข้าด้วยกัน 2.2) การพัฒนาเครือข่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา 2.3) การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเพื่อสร้างสิ่งใหม่หรือการทำให้แตกต่างจากคนอื่น และ 2.4) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ประกอบการของชุมชนจากการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้ คือ นำข้อมูลจากการศึกษาการพัฒนา ระบบโลจิสติกส์ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ไปปรับปรุงการดำเนินงานและพัฒนาเป็นฐานข้อมูลที่ผู้ประกอบการสามารถเชื่อมโยงกันเป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ช่วยการเชื่อมโยงของข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพของผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยจัดทำศูนย์มาตรฐานผลิตภัณฑ์สมุนไพร

จำหมู่บ้าน มีหน่วยงานกำกับดูแล และศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแทนการใช้ผลิตภัณฑ์ทางเคมี

เอกสารอ้างอิง

- ฉันทมัย เจียรกุล. (2557). ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC. วารสารนักบริหาร, 34(1), 177-191.
- ภิกษุณี วิจันตีก. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประชาชน บ้านหนองบัวศาลา จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า, 31(1), 12-21.
- รัชณี เพ็ชรช้าง. (2559). การบริหารจัดการธุรกิจสมุนไพร เพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น จังหวัดอุดรดิตถ์ แบบครบวงจร. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 8(1), 57-72.
- สาระดีดี ดอทคอม. (2555). ปัญหาของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. เรียกใช้เมื่อ 3 สิงหาคม 2563 จาก http://www.sara-dd.com/index.php?option=com_content&view=article&id=199:main-problems-for-smes&catid=25:the-project&Itemid=72
- สุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์. (2559). กลยุทธ์การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ. วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ, 11(1), 1-14.
- อุบลรัตน์ อัมทรัพย์. (2561). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจขนาดย่อม. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2563 จาก <https://sites.google.com/site/22022003ubonrat/unit-1>
- Abdi, H. & Williams, L. J. (2010). Principal component analysis. Wiley interdisciplinary reviews, 2(4), 433-459.
- Adler, P. S. & Kwon, S. W. (2002). Social capital: Prospects for a new concept. Academy of management review, 27(1), 17-40.
- Al Saifi, S. A. (2015). Positioning organisational culture in knowledge management research. Journal of Knowledge Management, 19(2), 164-189.
- Blair, D. C. (2002). Knowledge Management: Hype, hope, or help. Journal of the American Society for Information Science and Technology, 53(12), 1019-1028.